

ágak növény-egészségügyi ellenőrzés nélküli szállításával bármilyen távolságokra eljuthat;

- szűzmemzettel szaporodik, azaz hímnemű egyedek e fajnál ismeretlenek, ez nagyban növeli a megtelepedés utáni elterjedés esélyeit, hiszen nincs szükség párzásra;
- jelenlétére a nyár folyamán fertőződött gazdanövények rügyeiben semmi nyom nem utal a következő tavaszig.

A gubacsdarázs elleni védekezési lehetőségek:

1. Jelenleg nem állnak rendelkezésre a szelídgesztenye gubacsdarázs ellen engedélyezett kémiai készítmények hazánkban. Ennél is nagyobb gond, hogy az amerikai, japán és olasz kutatások alapján a rovarölő szerek alkalmazása a gubacsdarázssal szemben hatástalannak bizonyult.
2. Több évtizedes japán, amerikai és a jelenleg is folyó olasz kutatások a gubacsdarázssal szemben ellenálló (rezisztens) fajták kinevelésében szintén nem ígéretesek: a gubacsdarázssal nagyon rövid időn belül alkalmazkodnak az új fajtákhoz, az azokon okozott károsításuk mértéke hasonló a nem-rezisztens fajtákon tapasztaltakéhoz.
3. Ahol a károsító már kikerült a természeti környezetbe, erdős területekre, egyetlen védekezési lehetőség a természetes ellenségek, konkrétan a hátrýásszárnyú fűrkészdarázssal [parazitoidok] alkalmazása lehet.
A parazitoidok alkalmazásának kétféle módszere alkalmazható. Egyikük a klasszikus biológiai védekezés, a Kínában őshonos fémfűrkész, a *Torymus sinensis*, behozatala, laboratóriumi felszaporítása és kijuttatása *D. kuriphilus* által fertőzött területekre. Ezt néhány éve sikeresen alkalmazzák Olaszországban. A másik az Európában őshonos, hatékony fémfűrkész fajok felszaporítása és alkalmazása a kártevő ellen. Európában 2002 óta 27 őshonos tölgygubacs parazitoid faj gazdaváltását észlelték, melyek a *D. kuriphilus* gubacsokat is parazitálják. Közülük a *Torymus flavipes*, *Megastigmus dorsalis* és az *Eurytoma brunneiventris* bizonyultak a leggyakoribb fajoknak. A lárvá elpusztításával leáll a gubacs növekedése, ezáltal megszűnik a fa további károsodása.
4. A szaporító- és ültetési anyag rovarbiztos háló alatti természetese védelmet nyújt ugyan a gubacsdarázs fertőzése ellen, de jelentősen megnöveli az előállítási költségeket.

Hatósági intézkedések

Az Európai Unióban a szelídgesztenye-gubacsdarázs behurcolásának és a Közösségen belüli elterjedésének a megelőzését szolgáló szükséghelyzeti intézkedésekről szóló 2006/464/EK számú határozat értelmében a tagállamoknak rendszeres felderítést kell végezniük a károsítóra. Hazánkban a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) növény-egészségügyi szakterületért felelős hatósága és Erdészeti Igazgatósága közösen működteti az egész országra kiterjedő felderítést a hazai szelídgesztenye állományokban, erdős, köz- és

magánterületeken a faj esetleges megjelenésének észlelésére, megtelepedésének meghatározására terjedésének vizsgálata és megakadályozása érdekében.

A szükséghelyzeti határozat értelmében ahol kimutatták a gubacsdarázs jelenlétét, nemcsak a fertőzött szelídgesztenye növényeket kell megsemmisíteni a fertőzöttnek minősített területen, hanem körülötte egy 15 km sugarú körülhatárolt területet kell létrehozni. Az e körzeten belül található gazdanövények forgalmazását is korlátozni kell, semmilyen szaporító- vagy ültetési anyaguk nem szállítható sem e területen belül, sem azon kívülre.

A Szlovákiában 2012 májusában azonosított gubacsdarázs fertőzés nyomán kialakított egyik ilyen, 15 km sugarú körülhatárolt terület egy része átnyúlik hazánkba is, Rajka, Bezenye és Dunakiliti területét érinti. Ennek megfelelően a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága létrehozta e három községre kiterjedően a hazai körülhatárolt területet és elrendelte a szelídgesztenye-forgalmazás korlátozását és az intenzív felderítést is. Az öt dél-szlovákiai fertőzési góc miatt ez utóbbi intézkedést a többi, északi szomszédunkkal határos megyében is elrendelték az illetékes megyei igazgatóságok.

A károsító terjedési körülményei miatt a szelídgesztenye-gubacsdarázs felszámolására nincs lehetőség, feladatunk terjedésének visszaszorítása. Ehhez azonban a termelők és a lakosság aktív közreműködése is szükséges!

Amennyiben szelídgesztenye fákon, vélhetően a szelídgesztenye-gubacsdarázs okozta tüneteket (pl. gubacsokat) észlel, vagy ha úgy véli, hogy a gubacsdarázssal látja, kérjük, hogy azonnal értesítse az illetékes megyei növény- és talajvédelmi igazgatóságot!

Elérhetőség a NÉBIH honlapján: <http://www.nebih.gov.hu/elerhetosegek>

1024 Budapest, Keleti Károly u. 24.

Telefon: 06/1-336-9000

Fax: 06/1-336-9479

E-mail: ugyfelszolgalat@nebih.gov.hu

www.nebih.gov.hu

Zöld szám:

**06-80/a nebih
06-80/2 63244**

n é b i h
Termőföldtől az asztalig

n é b i h

Termőföldtől az asztalig

TÁJÉKOZTATÓ

Szelídgesztenyéink újabb,
nem-honos kártevője, a
szelídgesztenye-gubacsdarázs

n é b i h
Termőföldtől az asztalig

Az Európai Unióban szükséghelyzeti határozat révén vizsgáltkötele rovar (*Dryocosmus kuriphilus* Yasumatsu) a gesztenye (*Castanea*) fajok és azok hibridjeinek legjelentősebb kártevője.

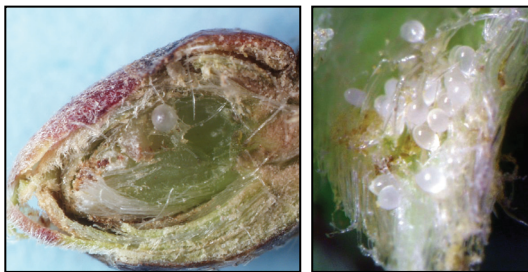
A gubacsdarázs a rügyeket megfertőzve gátolja a hajtásképződést, aminek következtében akár 50-75%-kal is csökkenhet a termésmennyiség, szélsőséges esetben a fa is kipusztulhat. A Kínában őshonos faj 2002-ben került be Európába, azon belül Olaszországba. Már jelen van Franciaország, Szlovénia, Svájc és Horvátország területén, a 2012 tavaszi olaszországi eredetű fertőzés révén Szlovákiában is. Ennek kapcsán kerültünk ismét a szelídgesztenye-gubacsdarázs közvetlen közelébe. Magyarországra már kétszer bekerült (2008-ban és 2010-ben) toscanai ültetési anyaggal – akkor sikerült megakadályozni megtelepedését és továbbterjedését a behozott facséméték idejében történt megsemmisítésével. Megjelenése azonban természetes terjedés útján is igen valószínű.

Ahonnán a nevét kapta a kártevő: a szelídgesztenye hajtásain okozott gubacsok (Készítette: Giovanni Bosio)

Szelídgesztenye gubacsdarázs egy nemzedékes faj. Az ovális, 0,1-0,2 mm hosszúságú fehér tojásokat (1. kép) a nőtény a fiatal hajtások rügyeibe rakja június közepétől augusztus közepéig, rügynként 20-40 tojást (egy nőtény akár 100-150 tojást is képes lerakni és ez által több rügyet megfertőzni). 30-40 nap alatt kelnek ki a lárvák, de csak az áttelést követően kezdik meg fejlődésüket. Azaz nyár folyamán, fertőzött gazdanövényeken a következő tavaszig semmi nyom nem utal arra, hogy a rügyekben jelen lehet a károsító. A kifejletten 2,5 mm hosszúságú csontszínű láva (2. kép) a rügyfakadással egy időben (áprilisban) kezdi meg fejlődését, táplálkozása indítja meg a 8-15 mm átmérőjű, zöld vagy pirosas színű gubacsok képződését is (3. kép).

A darázs kártételének, azaz a fertőzés tipikus tüneteinek időbeni felismerése rendkívül fontos a továbbterjedés megakadályozása érdekében!

1. kép: Tojás vagy tojások egy rügyben (Fotó: G. Bosio)

2. kép: utolsó fejlődési stádiumban lévő lárvák (Fotó: G. Bosio)

3. kép: A szelídgesztenye-gubacsdarázs gubacsai (Fotó: Pataki Gy.)

A lárvák mintegy 20-30 napos táplálkozás után, május közepétől-július közepéig bábóznak (4. kép). Átlagosan 10-15 napos bábnyugalom után kelnek ki a szűznemzéssel szaporodó nőtények. A darazsak június végétől augusztus közepéig rajzanak; a kirepülés után a száraz, fásodó gubacsok több évig az ágakon maradhatnak.

4. kép: bábok (Fotó: G. Bosio)

A kifejlett nőtény 2,5-3 mm hosszú, teste fekete színű, a lábak, a rágó szájszerv és a csáp sárgásbarna (5. kép). Hasonlítanak a nálunk őshonos *Dryocosmus cerriphilus* Giraud nőtényeire, mely a csertölgyeken képez gubacsokat.

5. kép: A szelídgesztenye-gubacsdarázs kifejlett egyede (Fotó: Dr. Csóka Gy.)

Elterjedése jelentős gazdasági és természeti károkat okozhat, mivel a kártevő:

- természetes terjedése, azaz a nyár elején kikelő nőtények repülési távolsága 10-25 km évente, amit a megfelelő irányú szél még növelhet;
- a fertőzött cseméték, illetve dugványok, szemzőhajtások és